

Klaudija Sedar

Prvi abecednik v prekmurščini

Prekmurci smo prvo knjigo v domačem prekmurskem jeziku dobili pred dobrimi 300. leti (leta 1715, Mali Katekizmus), ki jo je pripravil Ferenc Temlin iz Krajne. Kot v osrednjeslovenskem prostoru, kjer je Primož Trubar izdal najprej katekizem in zatem še abecednik, je tudi v Prekmurju slovstveni razvoj potekal natanko tako. Po Malem katekizmu je čez deset let kot druga knjiga v prekmurskem jeziku izšel abecednik *Abecedarium Szlowenszko* (Slovenski abecednik), s polnim naslovom: za Drobno Detzo, vön zpüscheno. Abecednik je pravzaprav priločnik za osnovno učenje branja, saj je bilo potrebno ljudi za uporabo branja najprej in predvsem opismeniti. Avtor sicer ni znan, po dosedanjih proučevanjih pa bi ga utegnil napisati evangeličanski petrovski duhovnik Mihael Kerčmar (Kocsmár), rojen na Hodošu v plemiški družini leta 1698. S Temlinom sta se zagotovo poznala, saj sta oba obiskovala evangeličansko gimnazijo Matije Bela v Banski Bistrici. Temlin je vpisan leta 1713, Kerčmar naslednje leto. Leta 1718 se je potem vpisal na gimnazijo v Bratislavi, leta 1724 pa na univerzi v Jeni. Po študiju je postal duhovnik v Gornjih Petrovcih do jeseni leta 1732, ko je bil ob vojaški zasedbe cerkve odpeljan v Güssing, od tam pa v ječo v Bratislavo, kjer naj bi bil skoraj tri leta. Zatem je prevzel duhovniško mesto v Szákszendu na Madžarskem, umrl pa naj bi okrog leta 1750.

Abecednik, ki je tudi prva učna knjiga v prekmurskem (knjižnem) jeziku, je prirejen po črkovalni metodi, kar pomeni, da po abecedi in primerih za zlogovanje sledi berilo, ki je hkrati tudi veroučno gradivo. Vsebuje namreč deset božjih zapovedi, molitev Goszpodnovo oziroma očenaš, apostolsko veroizpoved, jutranjo in večerno molitev, molitev za majhne otroke, molitev pred jedjo in po njej ter tri psalme (5, 6 in 23). Ta abecednik je bil ponovno izdan leta 1786, ko ga je v ponatisu pod naslovom Slovenski abecedar pripravil Mihael Bakoš (1742-1803), ki je abecedniku dodal molitve, štiri pesmi in latinsko-prekmurski slovarček.

Pokrajinska in študijska knjižnica hrani abecednik iz leta 1725 le v obliki fotokopij, ponatis iz leta 1786 prav tako in tudi v faksimilirani izdaji, ki jo je leta 2017 založil in izdal Pomurski muzej Murska Sobota.

Literatura:

Kerčmar, V.: *Evangeličanska cerkev na Slovenskem*. Murska Sobota: Evangeličanska cerkev v Sloveniji, 1995.
Kuzmič, M.: A avtorstvu »Abecedariuma szlowenszko« iz leta 1725. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, letn. 23, št. 2 (1987), 228-240.
Tóth G.: *Bél Mátyás besztercebányai diákjai*. A besztercebányai evangélikus gimnázium anyakönyvének vonatkozó része, Bél és utóda megjegyzéseivel, 2009, 160-161. Pridobljeno 20. 12. 2018 z: http://epa.oszk.hu/01500/01500/00007/pdf/lymbus_2009_08Toth_G.pdf

A a b c d e f f g h i k l m n
o p q r s f f t u v x y z.

A B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T U V X Y Z.